

Список використаних джерел:

1. Капітан В. О. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні [Електронний ресурс] / В. О. Капітан // Ефективність державного управління. - 2012. - Вип. 32. - С. 474-481. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/efdu_2012_32_59.pdf
2. Заробітна плата робітників в світі. Звіт ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rate1.com.ua/ua/suspilstvo/2194/>
3. Мельник П. Зовнішня трудова міграція в Україні як демографічна проблема [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/554>
4. Акімов Д.І. Інтелектуальна трудова міграція: наскільки страждає Україна від "утечки мозгов" [Електронний ресурс] / Д. Акімов // Європейські перспективи. - 2012. - № 2(1). - С. 60-63. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2012_2\(1\)_12.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/evpe_2012_2(1)_12.pdf)
5. Щерба Г. І. Трудова міграція молоді та її наслідки для дітей в українському суспільстві [Електронний ресурс] / Г. І. Щерба // Український соціум. - 2011. - № 3. - С. 161-168. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2011_3_15

**Перший проректор НАВС доктор
юридичних наук, професор.
Професор кафедри теорії держави і
права НАВС, доктор юридичних
наук, професор.**

**Станіслав Дмитрович Гусарєв, Тихомиров Олександр Деонисович
РОЗУМІННЯ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДЕРЖАВОЗНАВСТВА**

У науковій літературі останнім часом все частіше обговорюються питання виокремлення в сфері гуманітарних наук в якості самостійних наукових дисципліни не тільки державознавства, але й порівняльного державознавства. Це викликано тим, що на сьогодні держава як цілісне соціальне явище не є предметом автономної гуманітарної науки, а її властивості вивчаються окремими науковими дисциплінами – юриспруденцією, політологією, соціологією, економічною наукою, психологією, філософією, кротологією та іншими, причому тільки в тих межах, в яких держава входить до їх предмету. Саме на цілісний підхід до дослідження держави орієнтоване державознавство, предметом якого за В.Е. Чіркиним є тенденції виникнення, розвитку і функціонування держави та її інститутів, взаємовідносини держави з іншими суспільними явищами. Проте в подальшому сам автор звужує предмет державознавства саме через тлумачення держав як особливої універсальної політичної організації в суспільстві, а там самим виключає економічні, соціологічні, психологічні її аспекти як цілісного явища. Ця лінія проглядається й у запропонованій їм структурі державознавства як навчальної дисципліни (про структуру державознавства як науки мова взагалі поки що не ведеться), яка не вносить нічого нового стосовно тих проблем, що розглядаються в межах теорії держави та права, і навіть більше обмежує їх через використання переважно інституціонального підходу до дослідження держави, а також виокремлення у внутрішній побудові держави державного апарату та його „матеріальних придатків”.

Іншого підходу дотримується В.С.Нерсисянц, який у контексті запропонованої їм юридико-лібертарної концепції юриспруденції, вважає, що подолання дуалізму її об'єктів – права та держави, можливе на рівні її предмета – поняття права та поняття держави, або, іншими словами, поняття права, що містить у собі відповідне правове поняття держави. Разом із тим, у тому, що В.С.Нерсисянц вважає за предмет юриспруденції, є й предмет іншої науки, а саме державознавства, для якої предметом є поняття держави, а право входить до нього лише в тій мірі в який воно пов'язане з державою (зокрема, за В.С.Нерсисянцем – державна теорія права). Більш того, використовуючи методологічний підхід В.С.Нерсисянца – дуалізм об'єктів та його зняття в предметі науки, у межах юриспруденції можливо поставити питання більш широко – як дуалізм права і суспільства (країни), ураховуючи що зв'язок права та держави не є домінуючим в усіх країнах світу, що зафіксоване в порівняльному правознавстві.

Шлях подолання такого „вузько владного” розуміння змісту держави був закладений В.В.Копейчиковим у розробленій ним теорії механізму держави, якою він запровадив комплексний підхід до проблем внутрішньої побудови держави в залежності від її місця, призначення та ролі в суспільстві, заклав підвалини ще більш значного за обсягом поняття – державної системи, яке охоплює не тільки атрибутивний чи суб'єктний склад держави на рівні державних організацій, а й інші її складові – правові форми діяльності, правові обмеження влади, державну політику та ідеологію, державну діяльність і процес державного управління, державних службовців, їх професіоналізм, професійну свідомість і культуру тощо. Саме такий системний підхід до аналізу держави дає можливість розглянути і представити державу у багатоманітні її якостей і властивостей – як особливу соціальну систему, а відповідно передбачає і використання різних методів її дослідження порівняльного, системного, гуманістичного, діяльнісного, аксіологічного, функціонального та інших.

Теорія механізму держави дає можливість визначити міру (питому вагу) державного: в правовій системі через визначення держави як суб'єкта права; в політичній системі суспільства на основі аналізу співвідношення управлінського впливу держави і розвиненості інститутів громадянського суспільства; в економічній системі через значення держави як власника, рівень державного управління та регулювання економічною сферою суспільного життя; в соціальній структурі суспільства - міру державної організованості суспільства відносно інших форм його організації; в ідеологічній сфері через місце державницької ідеї і т.д.

Особливого методологічного значення набуває поняття механізму держави та державної системи як теоретичних моделей, що використовується для проведення порівняльних досліджень у державознавстві. Зокрема, державна система як теоретична модель може бути використана для досліджень конкретних держав, загального й особливого між ними; цікавим може бути дослідження особливостей механізму держави в різних теоріях держави – правової, соціальної, демократичної та інших.

Для порівняльного державознавства як і порівняльного правознавства, важливим є об'єкт і предмет порівняння – так об'єктом є державна організація суспільства, а предметом - власно державна система та її складові, взаємодії із зовнішнім середовищем. Тому виділення в порівняльному державознавстві ключової категорії інституту держави, повинно бути доповнено іншими рівнями структури держави, інакше втрачаються залежності інститутів від цілого – державної системи або його компонентів, а загальновідомим є те, що властивості та закономірності цілого впливають по характеристики його елементів. Крім того, тільки інституціональний рівень предмету порівняння не враховує інших характеристик і складових держави, зокрема, правових властивостей держави, державних підприємств, державних установ, державної ідеології, науки про державу, її політологічних, психологічних та інших площин існування.

В аспекті диференціації масиву порівняльних досліджень доцільно розрізнявати, зокрема: порівняльне державознавство яке може розглядатися як самостійна наука в системі державознавства (подібно до системи юридичних наук); порівняльні дослідження державознавства як самостійної державницької науки; порівняльні дослідження властивостей та складових держав, тобто ті порівняльні дослідження, що повинні проводитися в межах державницьких наук, і які базуються не на окремому предметі дослідження, а на використанні порівняльного методу в системі цих наук.

Подальших досліджень потребує й структура наукових знань, що складає зміст порівняльного державознавства. Зокрема, теорія держави не охоплює системи місцевого самоврядування, тому такі дослідження можливі в межах більшої за предметом теорії соціальних організацій. Власно самі теорії (концепції, доктрини) можуть бути різних рівнів, наприклад, найвищий рівень утворює загальна теорія держави як фундаментальна наука чи метатеорія, остання диференціюється на теорії предметні (теорії правової, соціальної, демократичної, національної держави) чи приватно-наукові теорії (теорія держави як суб'єкта права, території держави, теорія державної влади і т.д.), та теорії середнього рівня - теорії окремих держав та їх об'єднань (теорія української держави, теорія американської чи французької держави) як теорії

реально існуючих державних систем.

**Курсант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ**

Денисенко Євгенія Миколаївна

ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Питання деформації правової свідомості в українському суспільстві завжди займало важливе місце серед найпріоритетніших проблем формування правової держави. Насамперед, це пов'язано з кризовим становищем економічної, політичної та соціальної сфер нашої країни. Варто зазначити, що на сьогоднішній день спостерігаються значні зміни у правосвідомості українських громадян. Ситуація погіршилася у зв'язку з агресією з боку Російської Федерації проти України і тимчасової окупації нею українських територій. Такий стан речей загрожує значним погіршенням криміногенної ситуації в нашій державі та повним знеціненням закону.

О. Скакун зазначає, що правосвідомість – це система почуттєвих і мислених образів комунікативно-вольової спрямованості, через які відбувається безпосереднє та опосередковане сприйняття правової реальності – ставлення до чинного, минулого і бажаного права, до діяльності, пов'язаної з правом, до правових явищ та поведінки людей у сфері права [1, с 92].

М. Цвік говорить, що правосвідомість – це сукупність суб'єктивних елементів правового регулювання: ідей, теорій, емоцій, почуттів та правових настанов, за посередництвом яких відображається правова дійсність, формуються ставлення до права та юридичної практики, ціннісна орієнтація щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямків розвитку правової системи з погляду забезпечення гідного існування людини, справедливості у між людських стосунках, ефективної організації життєдіяльності держави і суспільства [2, с 533].

Ю. Ведерніков визначає правосвідомість як систему відображення правової дійсності в поглядах, теоріях, концепціях, почуттях, уявленнях людей про право, його місце і роль у забезпеченні свободи особи та інших загальнолюдських цінностей [3].

В Кириченко, у свою чергу, розглядає правосвідомість як форму суспільної свідомості, сукупність правових поглядів, почуттів, емоцій, ідей, теорій та уявлень, які відображають ставлення окремої людини, соціальних груп і суспільства в цілому до чинного чи бажаного права та діяльності, пов'язаної з ним [4, с. 175].

З огляду на різноманіття наукових визначень можна говорити про правосвідомість як про систему уявлень, ідей, почуттів та відношень до оцінки права окремим індивідом або групою індивідів.

Правосвідомість відображає правову дійсність, що існує у межах певної країни. У цілому взаємодія права і правосвідомості має конструктивний характер. Однак на певних етапах розвитку держави і права можуть створюватися історичні передумови для формування дефектної правосвідомості, яка є антиподом правової культури [2, с. 544]. У даному випадку мова йде про таке поняття, як деформація правосвідомості. Деформацією правосвідомості можна назвати будь-яке спотворене уявлення про значення та цінність права.

«Об'єктивні умови розвитку України наприкінці ХХ — початку ХХІ століття характеризуються не тільки ідеальним прагненням суспільства до розбудови демократичної правової держави, але й наявністю негативних чинників, які стимулюють поширення серед політичного істеблішменту та громадян розповсюдження й сплетіння правового нігілізму, інфантилізму та ідеалізму — основних деформацій правової свідомості й культури, притаманних перехідним суспільствам через несформованість правових знань або ігнорування норм закону» [5, с. 212]. Деформація правосвідомості є великою проблемою для нашої країни, особливо у період нестабільної ситуації на Сході країни та кризовим політичним станом, і вимагає якнайшвидшого вирішення. Для знаходження оптимальних вирішень проблеми, необхідно визначити передумови виникнення такої тенденції. Пропонуємо наступні причини виникнення деформацій правової